

Det börjar med en cirkel

Studieförbunden bär demokratin

Cirklar som vidgar demokratin

Idéer och ideologier har genom historien format statsskick och samhällen. För hundra år sedan, när de första studieförbunden bildades, infördes allmän rösträtt i Sverige. Folkbildningen var, med sitt uttalade mål att höja den allmänna kunskapsnivån hos invånarna, en viktig kugge i de processer som ledde fram till den historiska utvidgningen av demokratin.

I takt med att folkbildningen utvecklats har studieförbundens utgjort plattformar där medborgare med olika politiska hemvist organiserat sig. Där har de format välgrundade argument som befäst dagens demokratiska samhälle. Exempel på sådana strävanden är införandet av rösträtt för de som erhåller försörjningsstöd (1945), romers rätt att delta i allmänna val (1959) och inte minst borttagandet av myndighetskravet, som hindrat personer med funktionsvariationer från att rösta i allmänna val. Genom organisering, engagemang, kunskapsutbyte för och med utstötta och förtryckta har Sverige utvecklats till en modern demokrati.

Det börjar med en cirkel – studieförbunden bär demokratin

© Studieförbunden

Studieförbundens material 2019:2

Text: Thor Rutgersson

Projektledare: Nathaly Salas & Lill Perby

Omslagsfoto: Lill Perby

Inlagefoton: Nadja Hallström

Grafisk form: Petter Evertsén

www.studieforbunden.se

I dag är de allra flesta i Sverige överens om att samhället ska vila på demokratiska principer. Alla röster ska höras – och alla ska kunna vara med och påverka. Men vägen har varit lång och mödosam. Folkbildningens arbete handlar om att lära av varandra, fundera tillsammans – låta alla vara med och påverka.

I studiecirkeln är alla lika viktiga. Förr och nu. Studiecirkeln och folkbildningens pedagogik har utvecklats för att underlätta den demokratiska processen i gruppen och stärka individens egenmakt. I dag utgör studieförbunden Sveriges största mötesplats för folklig bildning och kultur. I vår verksamhet växer människor – och förändrar tillsammans. Världar möts. Åsikter utmanas. Fördomar krossas.

Fakta

Studie-
förbund
i Sverige

Det finns tio studieförbund i Sverige, med olika profiler och inriktningar. Många av dem kommer från de klassiska folkrorelserna och en del har startats genom viljan och behoven hos nya grupper och rörelser. Alla studieförbund styrs demokratiskt, med organisationer och föreningar som medlemmar och grundare.

Något händer när vi är tillsammans

Känner du till att musikutövande i grupp förlänger livet och minskar risken för hjärt- och kärlsjukdomar? Det visar flera befolkningsstudier.¹ Forskning visar också att samhällen och områden med en mångfald av kulturella aktiviteter har högre social stabilitet, lägre grad av utflyttning, högre betyg för barn i grundskolan och mindre kriminalitet.²

Att delta i studieförbundens folkbildning ger positiva effekter. Många av dem är svåra att mäta, eftersom det handlar om livskvalitet och livslångt lärande – men andra effekter är både tydliga och en aning överraskande.

Så, vad är det som händer med människor som arbetar tillsammans, exempelvis i cirklar och kulturarrangemang? Och varför är det viktigt för samhället i stort? Forskarna Johan Söderman och Johan A. Lundin, från Malmö Högskola, beskriver processen så här:

”

När människor träffas, umgås och samarbetar skapas tillit dem emellan, vilket även gynnar samhället i stort. Ett sätt att sätta namn på de värden som då uppkommer är att tala om socialt kapital. Socialt kapital har positiv påverkan på ekonomisk tillväxt, lycka, hälsa, demokrati, politiskt och samhälleligt engagemang och fungerar brottsförebyggande.³

Deltagare

Unika deltagare i studiecirklar

955 000 (2017)

Elever i kommunala grundskolan

892 000 (2017)

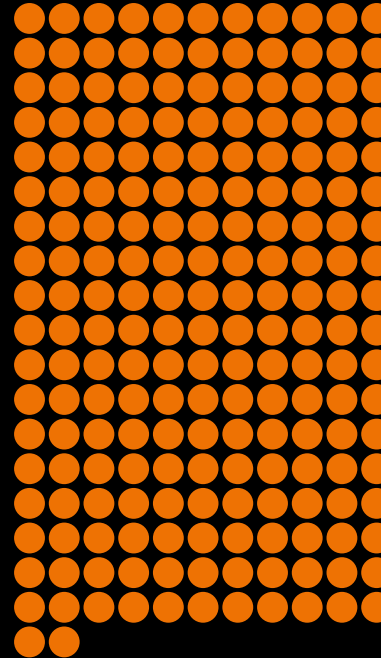

955 000 unika personer deltog i studiecirklar och annan folkbildningsverksamhet år 2017. Det är fler än de som samma år gick i den kommunala grundskolan (892 000).

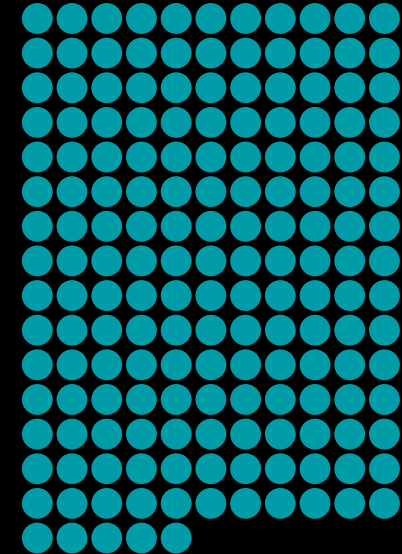
2017 fick studieförbunden 20 miljoner besök på sina kulturprogram (konserter, utställningar, föreläsningar med mera). Det är fler besök än Sveriges biografer (17 miljoner besök)

Deltagare kulturprogram

20 miljoner (2017)

Biobesökare

17 miljoner (2017)

● 100 000 personer

Att träffas i en hantverkscirkel är mer än ”bara” en aktivitet. Genom studiecirkelar och kulturarrangemang träffas människor och utbyter idéer, diskuterar samhällsfrågor och växer tillsammans. Åtta av tio som deltar i studiecirkel har lärt känna nya människor som de har diskuterat aktuella samhällsfrågor med – klart fler än hos allmänheten.⁴ Folkbildning ger sociala kontaktytor som berikar våra liv.

När vi kan se våra medmänniskor i ögonen och möta dem där de är, mitt i vardagen, händer någonting med hur vi ser på varandra och samhället i stort. Den folkliga bildningen skapar ett folk av bildade demokrater – och Sverige blir det som beskrivits som en ”studiecirkel-demokrati”.

I vår verksamhet lär människor av varandra

Nio av tio cirkeldeltagare är nöjda med den studiecirkel de deltagit i. De tio studieförbunden är mötesplatser för människor med olika kön, ålder, ursprung och funktionsvariationer – samtidigt som folkbildningen också bereder plats för trygga rum och mångårig vänskap. I vår verksamhet finns teatergrupper, kulturföreningar, scouter, hårdrockare, cosplayers, kyrkokörer och hip-hopare. Och så mycket mer.

Folkbildning är det som uppstår när människor lär tillsammans och av varandra. Studiecirkeln är en modell för det, som möjliggör att en grupp människor går samman för att spela musik, lära sig ett språk, studera historia, spela in en podcast, skriva ett filmmanus, virka, snickra – eller bygga en rymdraket i Lego! Så länge det finns ett element av lärande och utveckling är allting möjligt.

Studieförbunden arbetar också med andra typer av folkbildningsverksamhet, där en stor grupp deltar eller träffarna är mindre regelbundna. Det ska alltid finnas ett alternativ för att lära och utvecklas tillsammans.

Fakta

Studieförbundens verksamhetsformer

Kulturprogram är offentliga arrangemang av olika slag – konserter, föreläsningar, utställningar och så vidare.

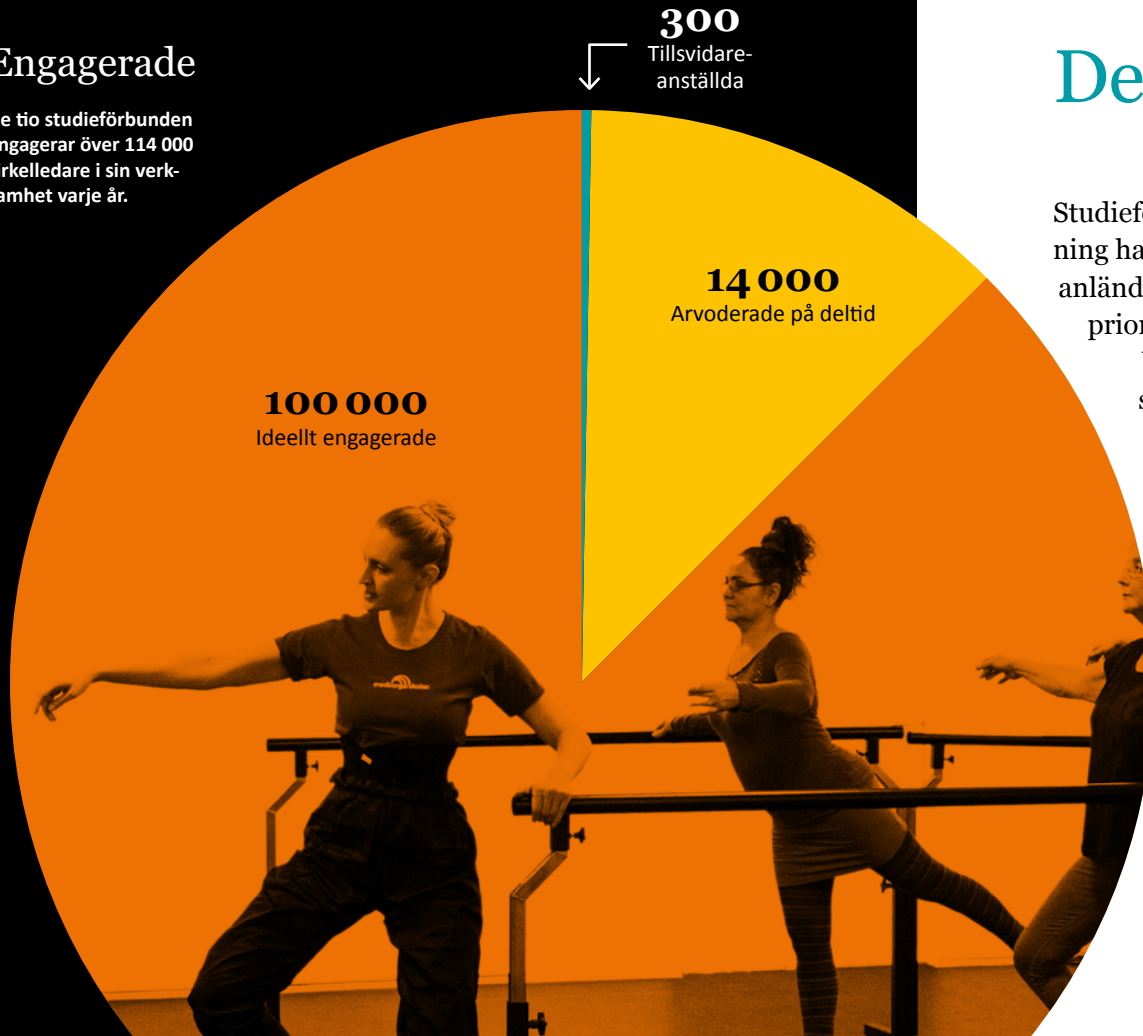
Studiecirkeln är en grupp som möts för att lära tillsammans. Vissa cirklar liknar kurser och kostar en deltagaravgift medan andra är kamratcirklar, där initiativet kommer från gruppen själva. I alla cirklar finns en studieplan och en cirkelledare. Cirkelledarens roll är att hålla ihop träffarna och garantera att alla kan delta på samma premisser. Deltagarna ska vara över 13 år och cirkeln träffas minst tre gånger.

Annan folkbildning är verksamhet som inte passar in i någon av de andra formerna. Kanske är gruppen större eller så varierar antalet träffar och studietimmar.

Utöver dessa tre verksamhetsformer genomför studieförbunden olika projekt och uppdrag inom utbildning, omsorg, integration, folkhälsa, utbildning och andra samhällsområden. Ofta tillsammans med kommuner, myndigheter och organisationer.

Engagerade

De tio studieförbunden engagerar över 114 000 cirkelledare i sin verksamhet varje år.

Det är här världar möts

Studieförbundens vision för Sverige inkluderar alla. Folkbildning handlar om att få demokratin att växa. Att bjuda in ny-anlända i den svenska gemenskapen har därför länge varit en prioritering för studieförbundens folkbildning.

Under 2015 tog Sverige emot många flyktingar och de tio studieförbunden utgjorde plattformar för de människor som engagerade sig frivilligt för ett varmt mottagande.⁵

Studieförbunden mobiliserade sig för att koppla samman det etablerade civilsamhället med de nya svenskarerna. På olika orter arrangerades ideell verksamhet, där föreningsaktiva besökte asylboenden och använde sina erfarenheter som cirkelledare för att också hålla cirklar i svenska och samhällsorientering. Det var pensionärsboken, som träffats i 30 år – och ungdomsgruppen som lärde sig om feministisk mötesteknik – som också kände sig manade att göra en insats för de nya människorna som kom till vårt land. Genom folkbildningen skapades en första kontakt med det svenska samhället.

Band knöts, som fanns kvar när det blev dags att flytta från asylboendet.

Sedan 2015 har närmare 150 000 personer deltagit i studieförbundens folkbildning med asylsökande. Genom våra finförgrenade nätverk i civilsamhället och ett stort antal frivilliga skapar vi kontaktytor och möjliggör möten mellan nya och etablerade svenskar, i över 270 av Sveriges kommuner. De tio studieförbunden möter dagligen asylsökande och nyanlända med ett starkt driv och ett stort sug efter att lära sig svenska för att fullt ut kunna delta i samhället. Berättelser från deltagare vittnar om hur de genom folkbildningen mycket snabbare kunnat få ett jobb, söka till utbildningen eller själva bli cirkelledare.

Sju av tio cirkeldeltagare uppger att de under det senaste året lärt känna nya människor som är födda i ett annat land än de själva.⁶ I dag, när samhället står inför den stora utmaningen att ge alla de människor som kommit till Sverige bra förutsättningar att etablera sig, är studiecirklar och andra folkbildningsinsatser oumbärliga komplement inför och vid sidan av offentliga etableringsinsatser som sfi och samhällsorientering.

Minskande anslag

Anslag 2017

Anslag 1992

Totalt
-20 %

-66 %

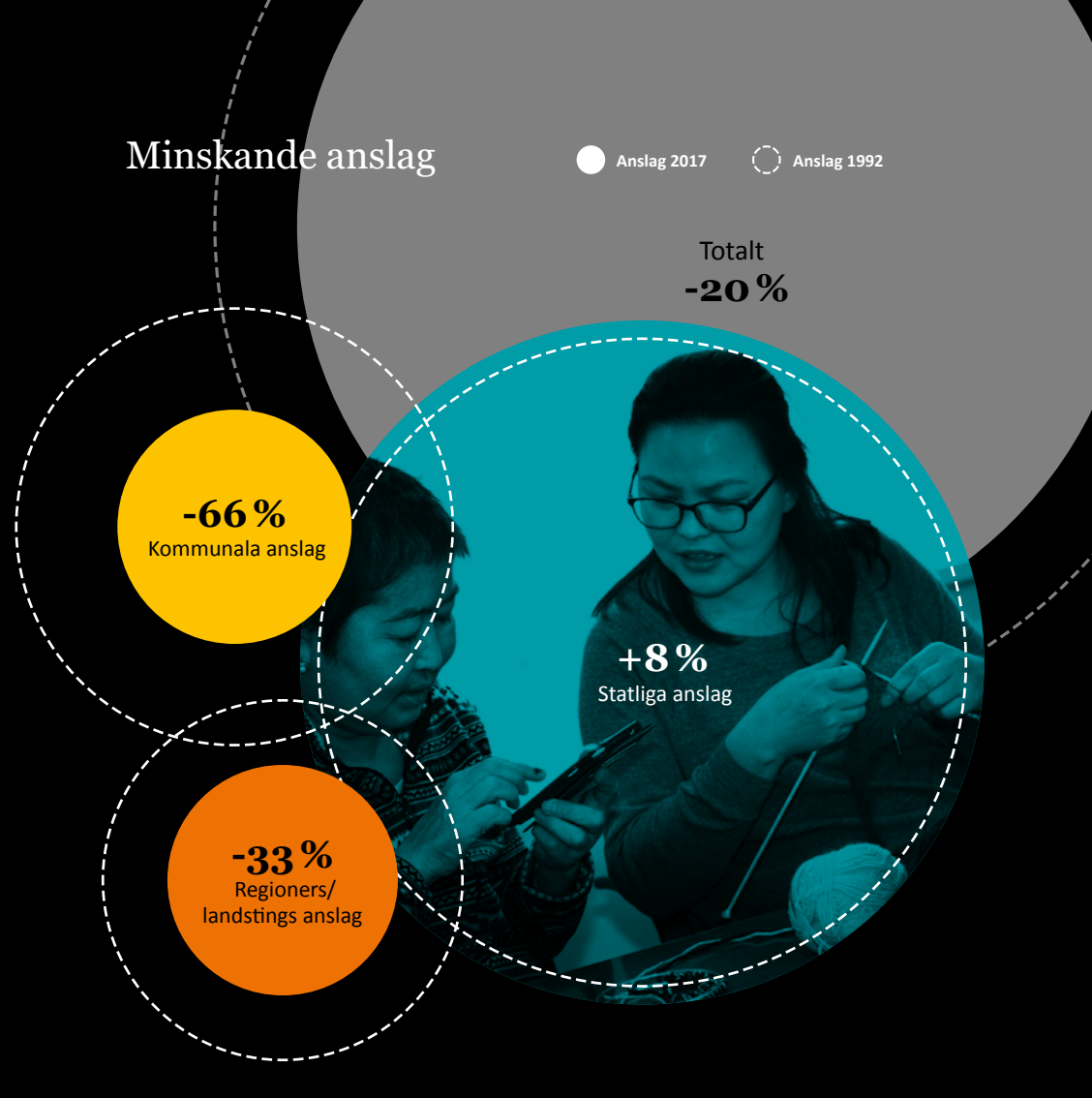
Kommunala anslag

-33 %

Regioners/
landstings anslag

+8 %

Statliga anslag

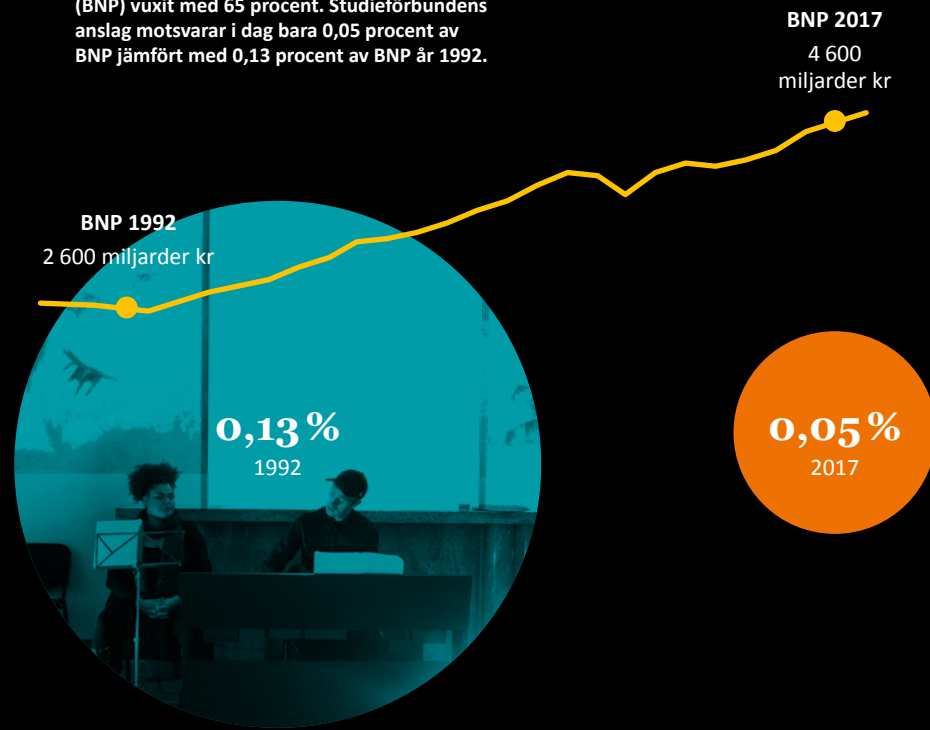
Vi ser människan och validerar kunskapen

Det går inte att förneka att vi lever i en verklighet där postnumret påverkar vår hälsa, vår livslängd och vår ekonomiska situation.⁷ Livet ser olika ut på olika platser – och framtidsutsikterna är mer begränsade för vissa grupper. Det kan handla om människor som har varit långtidssjukskrivna eller arbetslösa – och det kan handla om nya svenskar som ännu inte behärskar språket.

Utrikes födda kvinnor i Sverige, särskilt utomeuropeiskt födda, deltar i arbetskraften i väsentligt lägre grad än utrikes födda män och inrikes födda kvinnor. Från och med 2018 genomför studieförbunden uppsökande insatser för utrikes födda kvinnor med stöd av ett riktat statsbidrag. En stor del av de uppsökande insatserna genomförs tillsammans med lokala föreningar. De tio studieförbundens finförgrenade nätverk, med 360 medlemsorganisationer skapar förutsättningar att nå ut till kvinnor som inte tidigare varit i kontakt med folkbildningens organisationer. Samarbetet sänker trösklarna att delta – verksamheten genomförs i en för deltagarna redan känd miljö. Föreningarna

Anslag i andel av BNP

Under samma period som anslagen till studieförbunden har minskat har Sveriges ekonomi (BNP) vuxit med 65 procent. Studieförbundens anslag motsvarar i dag bara 0,05 procent av BNP jämfört med 0,13 procent av BNP år 1992.

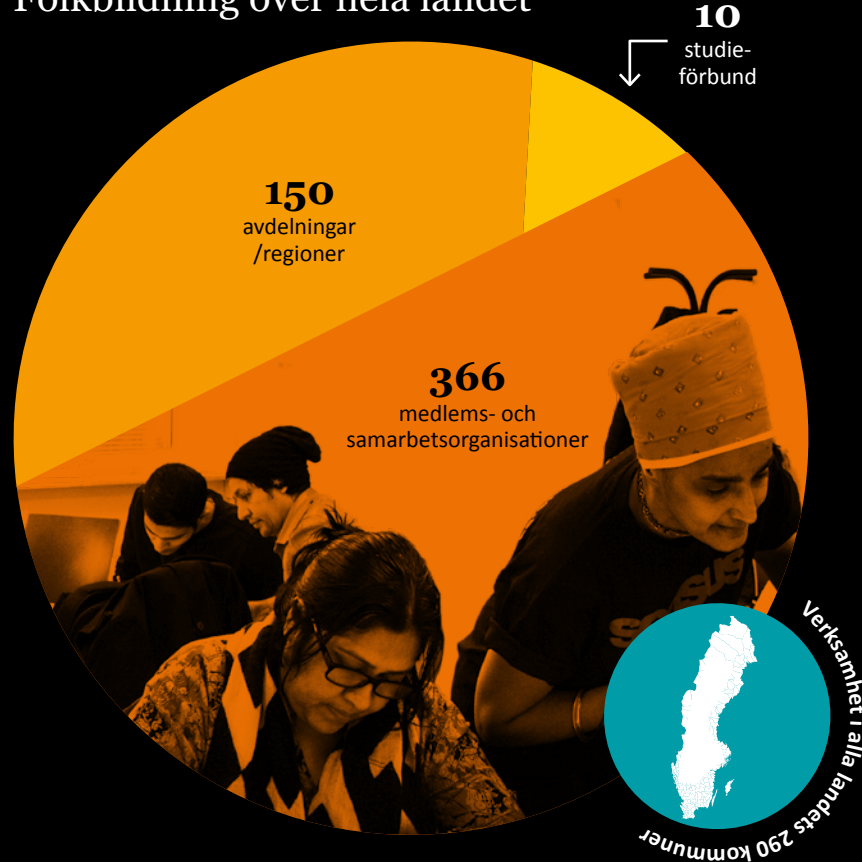
fungerar även som länkar till omvärlden. Vi vet att svaret på hur människor bäst etablerar sig finns hos dem själva.

Även om arbetslösheten för unga har minskat har vissa grupper en fortsatt utsatt situation; unga utan avslutat gymnasium, unga med funktionsnedsättning, unga föräldrar, unga i samhällets vård och utrikes födda kvinnor med kort utbildning. Att hitta vägar framåt handlar om mer än åtgärder och reformer. Det handlar om att se individen, skapa sammanhang och bygga gemenskap. Det är först när människovärdet är stärkt som nästa steg blir möjligt. Här blir studieförbundens folkbildning en avgörande pusselbit.⁸

För människor som länge levt i utanförskap är tron på såväl samhället som på den egna förmågan ibland låg. De tio studieförbundens verksamhet ger möjlighet att återskapa den tilliten. Vi arbetar med öppna verksamheter, utan trösklar, där människor själva kan hitta verktyg för att komma vidare i livet. Att vara aktiv i det lokala förenings- och kulturlivet skapar dessutom tillgång till nya nätverk, som kan vara viktiga för att få ett jobb.

Ett annat viktigt exempel på vårt arbete med inkludering är studieförbundens validering av generella kompetenser. Erfarenheter från fritidsverksamhet, folkbildning och föreningsliv kan genom en sådan validering ibland direkt appliceras i arbetslivet. För unga människor som ännu är oprövade och behöver vägar in i arbetslivet kan detta vara extra värdefullt. Likaså kan nyanlända få sina kunskaper prövade mot vårt lands kunskapssystem – en nyckel till att studera vidare eller för att ta sig in på arbetsmarknaden.⁹

Folkbildning över hela landet

Folkbildningen växer

2017 rapporterades 376 000 unika kulturprogram med en publik på sammanlagt nära 20 miljoner deltagare! Samma år landade antalet individuella deltagare i studieverksamheten på 955 000 personer.¹⁰

Det ska inte spela någon roll om du bor i stad eller glesbygd, höghus eller villa – folkbildningen ska vara tillgänglig för alla. De tio studieförbunden driver därför verksamhet i alla landets kommuner. Studieförbunden samlar störst andel deltagare i förhållande till befolkningen på landsbygden och på mindre orter.¹¹ Samtidigt finns 60 procent av cirkeldeltagarna i större städer med närliggande kommuner. I socioekonomiskt utsatta stadsdelar deltar cirka nio procent av befolkningen – och andelen utrikesfödda deltagare är jämförelsevis stor. Detsamma gäller för deltagare med kort utbildning och låg inkomst.¹²

De tio studieförbunden förnyas och växer med sina deltagare. Intresset för att folkbilda sig är stort. Årligen arrangerar de hundratusentals konserter, teaterföreställningar, dansuppträdanden, trubadurkvällar, föreläsningar och samtal. På många orter är det just studieförbunden som garanterar det kulturella

utbudet. Dessutom samverkar studieförbunden med andra organisationer från civilsamhället – över 80 procent av verksamheten görs genom samarbeten.

Utgångspunkten i studieförbundens folkbildning är att verksamheten ska vara fri och frivillig. Det är deltagarna som bestämmer vad som är viktigt. Frivilligheten är central: stora delar av studieförbundens arbete bygger på de insatser som görs av över 100 000 ideella cirkelledare. Utan de individuella insatserna skulle de tio studieförbunden inte vara Sveriges största mötesplats för kultur och bildning. Det är därför bekymmersamt att de kommunala stöden har minskat på många håll i landet. De generella anslagen till studieförbunden har sammanlagt minskat med 20 procent på 25 år. Den ökande graden av projektfinansiering och tidsbegränsade riktade stöd försvårar möjligheterna för studieförbunden att arbeta brett och långsiktigt.

Studiecirklar, kulturarrangemang och annan folkbildning är en vital del i de svenska folk-

rörelsernas ryggrad. För oss är målet att ge verktyg åt vuxna att forma sin egen och sina barns framtid. Folkbildningen är en demokratibärare, en förutsättning för demokratins fortlevnad. I dag väcks frågor om demokratins legitimitet. Kanske står vi splittrade inför de samhällsförändringar som väntar? Tycks demokratin inte längre så självklar som vi trodde? För demokrater är studieförbundens folkbildning viktigare än någonsin. Vi behöver samtala, i ögonhöjd.

Sveriges tio studieförbund

NBV – Nykterhetsrörelsens Bildningsverksamhet är studieförbundet som verkar för nykterhet och livsstil, delaktighet och inflytande samt utveckling av föreningsliv, nätverk och grupper. NBV vill ”få människor att utvecklas tillsammans, utifrån sina intressen och drömmar.”

Studieförbundet Bilda – för kyrka och samhälle erbjuder folkbildning; kurser, studiecirklar och kulturprogram. Bilda erbjuder människor med olika bakgrund stöd och inspiration att mötas, skapa fritt och utvecklas. Bilda är organiserad i sex regioner med verksamhet över hela landet och ett studiecenter i Jerusalem.

Medborgarskolan är ett studieförbund som har en humanistisk värdegrund med individen i centrum. Här får människor chans till utveckling och livslångt lärande tillsammans med andra. Medborgarskolan gör intresse till kunskap genom ömsesidig respekt och förståelse för olika behov.

ABF – Arbetarnas Bildningsförbund, med sitt ursprung i arbetarrörelsen, vill öka kunskapen om demokratifrågor och verkar för alla människors rätt till kultur och kunskap, oavsett vem man är, och var i livet man befinner sig.

Studiefrämjandet är ett av Sveriges största studieförbund. Studiefrämjandet är partipolitiskt och religiöst obundet, med en stark inriktning på djur, natur, miljö och kultur.

Sensus skapar och finns med där mötesplatser för bildning och kultur utvecklas. Det gör de tillsammans med medlemsorganisationer, samarbetsparter och deltagare. Sensus lyfter fram relationer, rättigheter, hållbarhet och livsfrågor. Allt Sensus gör är folkbildning. Verksamheten spänner över många områden från studiecirklar, ledarutveckling, yrkesutbildningar och samtalsgrupper till rock-musik, körsång och teater.

Studieförbundet Vuxenskolan är en idéburen organisation med folkbildningsverksamhet över hela landet. Värdegrunden hävdar principen om människors lika värde baserat på de grundläggande mänskliga rättigheterna. Bildning bygger på människans förmåga att själv forma sitt liv tillsammans med andra. SV:s vision är ett samhälle där varje människa växer genom kunskap, insikt och delaktighet. Grundorganisationer är: Center-

partiet, Liberalerna och Lantbrukarnas Riksförbund.

KULTURENS

Kulturens Bildningsverksamhet startades av sex rikskulturorganisationer år 2010 och är partipolitiskt och religiöst obundet. Kulturens arbetar för att alla ska kunna ta del av och utöva kultur över hela landet och bedriver folkbildningsverksamhet inom sång, musik, dans, teater/drama, filmskapande, bild och form med mer.

Ibn Rushd är ett ungt studieförbund med fokus på livsåskådning, mänskliga rättigheter och mångfald. Genom att stärka den svensk-muslimska identiteten vill Ibn Rushd att alla ska kunna delta på lika villkor i samhället. Ibn Rushd tar ställning mot rasism som drabbar minoriteter och marginaliserade grupper och arbetar aktivt för förändring, förståelse och respekt.

Folkuniversitetet

Folkuniversitetet växte fram ur universitetens strävan att sprida kunskap och forskning till en bredare allmänhet. I dag bedriver Folkuniversitetet en omfattande öppen kursverksamhet och anordnar föreläsningar. Ambitionen att arbeta tätt med universiteten kvarstår och de har skolor på flera platser i Europa. Folkuniversitetet har en bred skolverksamhet och utför även uppdragsutbildning för offentlig sektor.

Källor

1. Inna Sevelius – *Musik kan stärka din hälsa*, Folkhälsan, 2015. Webblänk (maj 2016): <http://www.folkhalsan.fi/sv/startside/Data/Globala-Nyheter/Musik-kan-starka-din-halsa-/>
2. *Kulturens värden och effekter*, svensk scenkonst, 2010. Webblänk (maj 2016): <http://www.svenskscenkonst.se/media/315849/2010-kulturens-varden-och-effekter.pdf>
3. Johan A. Lundin, Johan Söderman – *Unity, Hiphop, socialt kapital och lärande i Studieförbundet Vuxenskolan*, Studieförbundet Vuxenskolan 2012. Webblänk (maj 2016): <http://www.sv.se/globalassets/sv-vast/pdf/forskningsrapport20unity.pdf>
4. *Folkbildningsrådets cirkeldeltagarpanel 2018*. <http://www.folkbildningsradet.se/static/cirkeldeltagarpanel.pdf>
5. *Folkbildning med asylsökande 2016*, FBR.
6. *Folkbildningsrådets cirkeldeltagarpanel 2018*. <http://www.folkbildningsradet.se/static/cirkeldeltagarpanel.pdf>
7. Argumentation hämtad från:
 1. *The missing piece of the puzzle – Non-Formal and Informal Learning as a Driver for Human Development and Social Justice*, SOLIDAR 2014.
 2. *Empowering people through NFIL*, SOLIDAR, 2014.
8. *Studieförbunden, de unga, arbetsmarknaden och framtiden*, Studieförbunden 2017.
9. *Validering inom Studieförbunden*, Studieförbunden, 2017.
10. Siffrorna hämtade från Folkbildningsrådets webb.
11. *Folkbildningens betydelse för samhället*, FBR 2017.
12. Dito.

STARTA EN EGEN
STUDIECIRKEL!

→ VÄLJ ETT ÄMNE →

HITTA FLER MED

SAMMA

INTRESSE

→ KONTAKTA ETT STUDIEFÖRBUND

STUDIEFÖRBUNDEN

är de tio studieförbundens
bransch- och intresse-
organisation. Vi agiterar
för bildning och demokrati
sedan 1903.